

MA / Heini Ruohosenmaa

18.12.2018

Markkinatoimikunnan kokous 4/2018

Aika Keskiviikko 5.12.2018 klo 9:00-12:00

Paikka Helsinki, Fingrid Oyj

Osallistujat	Mikko Lepistö, pj.	SSAB
	Mikko Halonen	S-Voima Oy
	Jouni Pylvänäinen (skype)	Elenia Oy
	Seppo Tuomisto	Kemira Oyj
	Johanna Haverinen	Keravan Energia Oy
	Harri Sirpoma	HELEN
	Heikki Rantamäki	Pohjois-Karjalan Sähkö Oy
	Olli Hagqvist	Taaleri Oyj
	Sebastian Sundberg	Fortum Oyj
	Matti Sohlman	Pohjolan Voima Oyj
	Jan Segerstam	Empower Oyj
	Asta Sihvonen-Punkka	Fingrid Oyj
	Heini Ruohosenmaa, siht.	Fingrid Oyj
	Juha Hiekkala	Fingrid Oyj
	Mikko Heikkilä	Fingrid Oyj
	Rami Saajoranta	Fingrid Oyj
	Jari Siltala	Fingrid Oyj

Käsitellyt asiat**1 Kokouksen avaus****2 Suomi-Norja -rajan suunnitellut järjestelyt**

Juha Hiekkala kertoi Suomi-Norja -rajalle suunnitelluista uusista järjestelyistä. Suomi-Norja -rajan kehittämisestä keskusteltiin edellisessä markkinatoimikunnan kokouksessa, ja sen jälkeen Fingrid on keskustellut asiasta Statnetin kanssa. Tällä hetkellä rajalle ei anneta lainkaan siirtokapasiteettia jaettavaksi osana eurooppalaista markkinakytkentää, ja Suomi-Norja -rajan ennustettu siirto huomioidaan SE1-FI siirtokapasiteetissa. Tavoitteena on kehittää Suomi-Norja -rajan järjestelyjä markkinaehtoisempaan suuntaan.

Asia on hankala Pohjois-Norjan heikon verkon takia. Mikäli Suomi-Norja -raja haluttaisiin hoitaa täysin markkinaehtoisesti, niin Finnmarkista pitäisi tehdä oma tarjousalueensa, tai Pohjois-Norjan verkkoa tulisi vahvistaa merkittävästi.

Lyhyen aikavälin ratkaisuksi esitetään järjestelyä, jossa riippuvuus SE1-FI -rajan siirtokapasiteetin ja FI-NO4 ennustetun siirron väliltä poistetaan. Markkinaehtoiseen allokointiin

MA / Heini Ruohosenmaa

18.12.2018

FI-NO4 -rajalla ei päästäisi, vaan markkinasiirto pakotettaisiin ennustetun siirron mukaiseksi asettamalla siirtokapasiteetti ennustettuun siirtosuuntaan siirtoennusteen mukaiseksi ja vastakkaiseen suuntaan tämän vastaluvuksi. Vastaavanlainen menettely on tällä hetkellä käytössä mm. NO1-NO3 -rajalla. Tavoitteena olisi ottaa edellä kuvattu menettely käyttöön Q2/2019. Fingridin mielestä tämä olisi askel eteenpäin, koska asia saataisiin Suomen ja Norjan väliseksi (vaikutus SE1-FI siirtokapasiteettiin poistuisi) ja Norjan rajan käsittely saataisiin läpinäkyväksi ja sidosryhmäkonsultaatioon. Tämä ei kuitenkaan ratkaise ongelmaa, jossa sähkö kulkee joissakin tilanteissa hintasuhteisiin nähden väärään suuntaan. Pidemmän aikavälin tavoitteena on löytää ratkaisu, joka mahdollistaa Suomi-Norja -rajan siirtokapasiteetin allokoinnin täysin markkinaehtoisesti.

Markkinatoimikunta ilmaisi tukensa esitetylle lyhyen aikavälin järjestelylle. Sitä pidettiin hyvänä osaratkaisuna, joka on askel oikeaan suuntaan. Pitkän aikavälin ratkaisu, markkinaperusteinen siirtokapasiteetin allokointi, on tärkeä lopputavoite, josta ei tule tinkiä.

3 Fingridin asiakaskyselyn tulokset ja tehotariffiselvityksen asiakaspalautteet

Rami Saajoranta esitteli Fingridin vuosittaisen asiakastutkimuksen tuloksia. Tänä vuonna kyselyyn saatiin vastauksia 150 kpl (vastausprosentti n. 25). Kokonaisuudessaan tulokset ovat erittäin hyvät. Luottamusmittarissa (Asiakkaiden luottamus Fingridiin) on tapahtunut selkeää parannusta.

Markkinatoimikunnan jäsenistä kyselyyn vastasi ainoastaan 4 kappaletta. He näkevät asiat tärkeämpinä kuin vastaajat keskimäärin, mutta ovat vastauksissaan kriittisempiä. Ehdotettiin, että kyselyn voisi järjestää jatkossa johonkin muuhun aikaan kuin syksyllä, jolloin monilla muillakin on vastaavat kyselyt. Todettiin myös, että kyselystä olisi syytä muistutella markkinatoimikunnassa enemmän ensi vuonna, ja muistuttaa myös tämän vuoden heikosta vastausprosentista.

Avoimessa palautteessa nostettiin esiin muun muassa seuraavia asioita: kustannustehokkuuden varmistaminen, kustannusvaikutusten kertominen asiakkaille, palvelut eivät vastaa asiakkaiden tarpeita, asiakkaiden liiketoiminnan tunteminen puutteellista. Asiakastilaisuudet ja webinaarit saivat kiitosta, samoin asiakkaiden osallistaminen eri kehityshankkeissa.

Rami kertoi myös selvityksestä, joka tehtiin kulutuksen tehoerusteisen hinnoittelun vaikutuksista (Gaia Consultingin raportti). Fingrid pyysi asiakkailtaan palautteita raportissa esitettyihin hinnoitteluvaihtoehtoihin lokakuun loppuun mennessä. Määräaikaan mennessä palautteita saatiin 12 yhtiöltä sekä asiakastoimikunnilta. Valtaosa palautteista tuki nykyisen hinnoittelumallin säilyttämistä. Fingrid tekee päätöksen hinnoittelumallista tulevaisuudessa. Asiakaspalautteiden pohjalta hinnoittelumalli näyttäisi säilyvän nykyisellään myös valvontajaksolla 2020-2023.

4 Pohjoismaisen tasehallintahankkeen ajankohtaiset asiat

Mikko Heikkilä kertoi pohjoismaisten kantaverkonhaltijoiden yhteisen tasehallintahankkeen ajankohtaisista asioista. Uudessa tasehallintamallissa tasapainotus tehdään tarjousalueittain, tasapainotustarve toimitetaan säätomarkkinapaikoille, vastakkaisuuntaiset säädöt netotetaan mikäli siirtokapasiteettia alueiden välillä on vapaana, ja edullisimmat säädöt käytetään. Tavoitteena on ottaa uusi tasehallintamalli käyttöön vuonna 2021.

MA / Heini Ruohosenmaa

18.12.2018

Tällä hetkellä reservien mitoitus on keskustelun alla, Fingrid tavoittelee mallia, jossa kukin TSO voi itse päättää miten mFFR/aFFR-reservien suhde määritetään. Reservien kokonaisuutensa määrään vaikuttaa jatkossakin mitoittava vika ja keskimääräiset tasepoikkeamat.

Ensimmäisenä Pohjoismaissa valmistellaan aFRR- ja mFRR-kapasiteettimarkkinoita ja sen jälkeen vastaavia energiamarkkinoita. Pohjoismaisten säätösähköenergiamarkkinoiden merkitys on keskustelun alla, koska eurooppalaiset markkinapaikkojen kehitys on edistynyt odotettua paremmin. Fingrid tarkastelee asiassa erityisesti kustannustehokkuutta. Tavoitteena on varmistaa sujuva siirtymä nykymallista eurooppalaisiin markkinoihin.

aFRR-kapasiteettimarkkinaan ja siirtokapasiteetin varaukseen liittyen järjestettiin sidosryhmäkuuleminen, joka päättyi 4.10. Kuulemisessa saatiin mm. seuraavaa palautetta: toivottiin marginaalihinnoittelua pay-as-bid hinnoittelun sijaan, kritisoitiin siirtokapasiteetin varausta DA-markkinalta sekä DA-markkinahinnan ennustamisessa käytettyä referenssipäivä -ajattelua. Seuraavaksi ehdotukset toimitetaan hyväksyttäväksi regulaattoreille. Käyttöön aFFR-kapasiteettimarkkina saadaan aikaisintaan syyskuussa 2019.

Odotettavissa vuonna 2019 on muun muassa aFFR-hankintatuntien määrän kasvattaminen, OL3 aiheuttamat vaikutukset reservien hankintamääriin ja säätösähkömarkkinoiden itsenäisen aggregaattorin pilotin jatkuminen 2019 loppuun asti.

5 Säätösähkömarkkinoiden maksimi- ja minimihinnat

Juha Hiekkala alusti keskustelun liittyen säätösähkömarkkinoiden maksimi- ja minimihintoihin. Pohjoismaisilla säätösähkömarkkinoilla suurin mahdollinen hinta, maksihinta, on 5000 €/MWh. Minimihintaa ei ole määritelty. Maksimihinta on aikoinaan asetettu vuorokausimarkkinoiden silloisen maksimihintaan (2000 €/MWh) suhteutettuna. Tukkuamarkkinoiden maksimihinnat ovat sittemmin muuttuneet ja ne ovat vuorokausimarkkinoilla 3000 €/MWh ja päivänsisäisillä markkinoilla 9999 €/MWh. Pohjoismaiset kantaverkkoyhtiöt keskustelevat säätöamarkkinoiden maksimi- ja minimihintojen muuttamisesta siten, että ne olisivat loogiset muiden markkinapaikkojen maksimi- ja minimihintoihin nähden.

Tällä hetkellä ei ole varmaa, tuleeko eurooppalaisilla markkinoilla olemaan max/min hintoja. Asia on alkanut mietittyä pohjoismaisia kantaverkkoyhtiöitä mm. riskienhallinnan näkökulmasta erityisesti ottaen huomioon, että säätösähkön hinnan ja tasesähkön hinnan välillä on perinteisesti yhteys. Tästä syystä saattaisi olla suotavaa, että meillä olisi jatkossakin maksimi- ja minimihinnat säätösähkömarkkinoilla.

Markkinatoimikunnassa todettiin, että pohjoismaiset suhteellisen hyvin toimivat markkinat voisivat toimia kokeilijana toimivien hintarajojen määrittelyssä ja testaamisessa. Kattohinnan säilyttäminen nähtiin tärkeänä, etenkin jos säätösähkön hintaa ei julkaista reaaliajassa. Kattohinnan poistuminen aiheuttaisi määrittelemättömiä riskejä, jotka ovat riskienhallinnan kannalta hankalia, sekä vaikuttaisi todennäköisesti vakuusvaatimuksiin.

6 Sähköverkon hätätilan ja käytönpalautuksen verkkosäännön käyttöönotto

Jari Siltala kertoi sähköverkon hätätilan ja käytönpalautuksen verkkosääntöön (NC ER, *Emergency and Restoration Network Code*) liittyvistä asioista. NC ER -verkkosääntö

MA / Heini Ruohosenmaa

18.12.2018

määrittelee yhteiset vaatimukset ja tavoitteet hätä-, suurihäiriö- ja palautustilojen käsitteilyyn. DL useille verkkosäätöön liittyville toimenpiteille on 18.12.2018

Sähköverkon hätätilaa ja käytönpalautusta koskeva verkkosäätö velvoittaa TSO:ta luomaan alitaajuudesta aktivoituvan tehonvajaussuojauksen. Suomessa on tällä hetkelläkin tehonvajaussuoja, joka irrottaa kulutusta, jos verkosta irtoaa paljon tuotantoa tai HVDC-linkkien tuontia kerralla. Jos tehon vajoaus on niin suuri, että taajuus alittaa 48,8 Hz, alitaajuusreleet laukaisevat automaattisesti kulutusta tehotilanteen tasapainottamiseksi. Suomessa tehonvajaussuoja on 2000-luvun alkupuolella asennettu osalle kantaverkon sähköasemia. Tehonvajaussuoja ei ole aktivoitunut kertaakaan käytössä olon aikana.

NC ER:n mukaan tehonvajaussuoja on kuvattava osana järjestelmän varautumissuunnitelmaa, joka on saatettava tiedoksi Energiavirastolle joulukuussa 2018. 30 % Suomen hetkellisestä kokonaiskuormasta (keskimäärin 3000 MW) on asetuksen mukaan oltava suojan piirissä. Nykyinen suoja kattaa alle 10 % kuormasta (<1000 MW). Tämä johtaa siihen, että suoja on muutettava ja laajennettava. Tällä hetkellä suojaus on meillä ainoastaan kantaverkossa. Jatkossa tehonvajaussuoja on tarkoitus toteuttaa siten, että osa siitä on jakeluverkossa (keskim. 2000 MW) ja osa suurteollisuudessa (keskim. 1000 MW). Jakeluverkkoyhtiöt ja suurteollisuus saavat itse valita kuormat ja jännitetasot, jolla laukaistavat kuormat sijaitsevat. Asiakkaat vastaavat omista kustannuksistaan ja siitä, että suojaus säilyy toimintakunnossa. Aikaa suojan implementoimiseen on vuoden 2022 loppuun asti.

NC ER velvoittaa myös nimeämään merkittävät osapuolet, eli ne osapuolet, joiden kanssa palautetaan Suomen sähköjärjestelmä normaalitilaan ja selvitetään suurihäiriö. Merkittäväillä osapuolilla tulee olla 24h toimintakykyvalmius. Ehdotus merkittävien verkonkäyttäjien nimeämiseksi järjestelmän varautumissuunnitelman nojalla oli kokouksen aikaan seuraava:

- Kaikki jakeluverkonhaltijat ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijat
- Suoraan kantaverkkoon liittyneet sähkönkuluttajat
- Olemassa olevat ja uudet tyypin C (> 10 MW) ja D (> 30 MW tai liittymispiste kantaverkossa) tuotantomoduulit
 - Sittemmin alimman kohdan muotoilu on muuttunut, uusi muotoilu: Olemassa olevista ja uusista tyypin C ja D voimalaitoksista ne, joiden teho on yli 10 MW

Ehdotus merkittävien verkonkäyttäjien nimeämiseksi käytönpalautussuunnitelman nojalla oli kokouksen aikaan seuraava:

- Suoraan kantaverkkoon liittyneet jakeluverkonhaltijat ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijat, joiden keskikulutus yli 30 MW (vrt. Fingridin vakavien häiriöiden selvitysohje)
- Olemassa olevat ja uudet tyypin D (> 30 MW tai liittymispiste kantaverkossa) tuotantomoduulit
 - Sittemmin alimman kohdan muotoilu on muuttunut, uusi muotoilu: Olemassa olevista ja uusista tyypin D voimalaitoksista ne, joiden teho on yli 30 MW

MA / Heini Ruohosenmaa

18.12.2018

NC ER -verkkosääntöön liittyen järjestettiin julkinen kuuleminen ja webinaari lokakuussa. Webinaarin materiaalit ja vastaukset kysymyksiin löytyvät Fingridin verkkosääntöt-sivustolta.

7 Ajankohtaiskatsaus

- Pitkän aikavälin siirtokapasiteetin jakamisen suuntaviivan (FCA-suuntaviivan) mukainen pidemmän aikavälin kapasiteetinlaskentamenetelmä CCR Nordic -alueella on sidosryhmäkonsultaatioissa. Konsultaatio päättyy 17.12.2018. FCA-suuntaviivan mukaista kapasiteetinlaskentamenetelmää tullaan käyttämään vuosi- ja kuu-kausitasolla laskettavien ennustettujen siirtokapasiteettien laskemiseen. Nämä kapasiteetit toimivat myös pitkille aikaväleille jaettavaksi annettavan siirtokapasiteetin määrittämisen perustana niillä rajoilla, joilla on käytössä siirto-oikeustuotteita.
- Askelmerkit sähkömarkkinamurrokseen -sivusto lanseerattiin Fingrid Current -tilaisuudessa. Sivusto sisältää tietoa ajankohtaisista asioista, kuten varttitaseesta, Datahubista ja uudesta tasehallintamallista. Sivustolla on mahdollisuus keskustella, esittää kysymyksiä, kommentoida ja antaa palautetta. Sivustoa päivitetään säännöllisesti, ja sen kautta löytää helposti Fingridin asiantuntijoiden yhteystiedot kuhunkin ajankohtaiseen asiaan liittyen.

8 Markkinatoimikunnan itsearviointi ja kokoonpano 2019

Tehtiin markkinatoimikunnan toiminnan itsearviointi. Hyvinä/toimivina asioina nähtiin: kokousten ja esitysmateriaalien valmistelu, asioiden jäsentely ja esittäminen, läpinäkyvyys, asiantuntijat esittelemässä asioita, esitykset löytyvät netistä.

Kehityskohteina/ideoina nähtiin: kokousten aikataulutus, enemmän aikaa keskustelulle ja asioiden työstämiselle kokouksissa, syvällisempää aineistoa, euromääräisyyden hahmottaminen, konkreettisten vaikutusten esittäminen, tiivistelmäkalvo jokaisen käsiteltävän asian yhteyteen, lähetekeskustelu ja seuraavassa kokouksessa varsinainen keskustelu, osa asioista voisi olla tiedoksi (ei käsitellä kokouksessa, ainoastaan mahdolliset kysymykset asiaan liittyen), asioiden kategorisointi (esim. mistä asioista halutaan kannanotto jne), rahalliset vaikutukset teknisiä ratkaisuja kiinnostavampia.

Käytiin läpi markkinatoimikunnan kokoonpano vuonna 2019. Erovuorossa ovat Jouni Pylvänäinen, Seppo Tuomisto, Mikko Lepistö ja Mikko Halonen. Uusina jäseninä vuoden 2019 alussa aloittavat Leena Sivill (HansenCX), Elina Lehtomäki (Caruna), Tomi Pesonen (Metsä Group), Jussi Palola (Virta), Juha Keski-Karhu (Väre) sekä N.N. (sähkökäyttäjä).

9 Muut asiat

- Sovittiin, että Heini tekee Doodlen vuoden 2019 kokouspäivämäärien sopimiseksi. Vuoden 2019 ensimmäinen kokous on tarkoitus järjestää maaliskuussa.
- Ehdotuksia vuoden 2019 ensimmäisen kokouksen aiheiksi:

MA / Heini Ruohosenmaa

18.12.2018

- intraday-kaupankäynnin sulkeutusmisajankohta muuttaminen lähemmäksi käyttöhetkeä
 - tähän liittyen myös keskustelu tuotantosuunnitelmien toimitusajankohdasta
- säätösähkön hinta: aFFR/mFFR - miten näistä kahdesta määritetään säätösähkön hinta, erilaiset vaihtoehdot ja niiden esittely
- Kiitettiin erovuorossa olevia markkinatoimikunnan jäseniä ja toivottiin kaikille hyvää joulua.